หนังสืออ่านนอกเวลา

วิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับประถมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชุด พระมหากษัตริย์ไทย ๙ รัชกาล

เล่มที่ ๗

เรื่อง

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หนังสืออ่านนอกเวลา วิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับประถมศึกษา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชุด พระมหากษัตริย์ไทย ๙ รัชกาล

เล่มที่ ๗
เรื่อง *พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว*

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้จัดพิมพ์
กลุ่มพัฒนาสื่อการเรียนรู้
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๓๗ โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๒๖๐๒

พิมพ์ครั้งที่ ๑ แจกสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. ๒๕๕๗
จำนวน ๓๒,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-395-625-5

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว
๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง
เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๕๓๘ ๓๐๒๒, ๐ ๒๕๑๔ ๔๐๓๓ โทรสาร ๐ ๒๕๓๙ ๓๒๑๕
www.suksapan.or.th
เลขงาน ๕๘๐๒๐๑๗

คำนำ

เรื่อง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นหนังสือเล่มที่ ๗ ในชุด “พระมหากษัตริย์ไทย ๙ รัชกาล” กรมวิชาการ (เดิม) กระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา เป็นผู้เรียบเรียงเนื้อหา และจัดพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ โดยกำหนดให้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมระดับประถมศึกษา มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และประวัติศาสตร์ไทย รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว คณะกรรมการจัดทำและคัดเลือกหนังสืออ่านนอกเวลา วิชาประวัติศาสตร์ไทยและหน้าที่พลเมือง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พิจารณาเห็นว่าหนังสือเล่มนี้ มีแนวการเขียนในการนำเสนอเนื้อหาที่คำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย ความสามารถทางการอ่าน และจิตวิทยาการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับประถมศึกษา จึงได้ประกาศให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา กลุ่มสถาบันพระมหากษัตริย์และกลุ่มประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มอบหมายให้นางสายไหม จบกลศึก ที่ปรึกษาเกี่ยวกับงานด้านเอกสารและหนังสือ สำนักพระราชวัง นางสาวพรรณงาม แย้มบุญเรือง ข้าราชการบำนาญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนางปราณี ปราบริปู

ข้าราชการบำนาญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้ตรวจเพิ่มเติมเนื้อหาและภาพประกอบให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยใช้โครงสร้างเดิมที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เรียบเรียงไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสืออ่านนอกเวลาเล่มนี้ จะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยให้น่าสนใจและบูรณาการค่านิยมหลัก ๑๒ ประการไปพร้อมกัน ขอขอบคุณคณะกรรมการจัดทำและคัดเลือกหนังสืออ่านนอกเวลาฯ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้ร่วมมือกันทำให้หนังสือสำเร็จลุล่วงด้วยดีมา ณ โอกาสนี้

(นายกมล รอดคล้าย)
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๑ ธันวาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	๑
๑. ทูลกระหม่อมฟ้าน้อยแห่งราชสำนัก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๕
๒. พระรัชทายาทผู้ปฏิเสธราชบัลลังก์	๑๐
๓. พระราชกรณียกิจเพื่อความเจริญของบ้านเมือง	๑๗
๔. พระมหากษัตริย์ผู้ทรงอุปถัมภ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ	๒๔
๕. การต่อสู้กับสงครามเศรษฐกิจ	๒๙
๖. การเตรียมประเทศไปสู่การปกครอง ระบอบประชาธิปไตย	๓๓
๗. การเปลี่ยนแปลงการปกครอง - สละราชสมบัติ	๓๘
๘. เสด็จสู่สวรรคาลัย	๔๔
๙. เฉลิมพระเกียรติแผ่ไพศาล	๕๐
ภาคผนวก : สวนไกลกังวล	๕๕

พระบรมราชานุสาวรีย์ ณ หน้าอาคารรัฐสภา

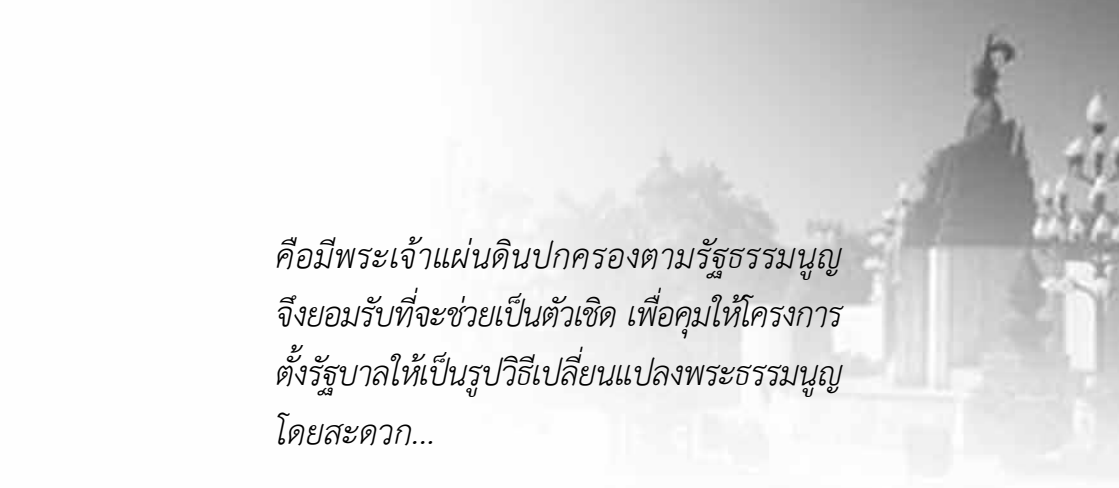
บทนำ

ถ้าท่านผู้ใดได้ผ่านไปตามถนนอู่ทองใน เมื่อถึงบริเวณหน้าอาคารรัฐสภาอันเป็นเขตพระราชฐานพระราชวังดุสิต ก็จะแลเห็นพระบรมราชานุสาวรีย์ แห่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปกฯ พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ประดิษฐานอยู่กลางแจ้งบนเนินหน้าอาคารแห่งนั้น เป็นพระบรมรูปขนาดใหญ่กว่าพระองค์จริงหนึ่งเท่าครึ่ง ทรงเครื่องบรมขัตติยราชภูษิตาภรณ์ฉลองพระองค์ครุย สวมพระชฎามหากฐินปักขนนกการเวก ซึ่งเป็นเครื่องทรงในวันเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม พระบรมรูปพระองค์นั้นประทับเหนือพระที่นั่งพุดตานกาญจนสิงหาสน์จำลอง พระหัตถ์ทั้งสองวางเหนือพระเพลา เมื่อยามพระอาทิตย์ใกล้จะอัสดงก็สาดส่องแสงอ่อนจับข้างพระพักตร์ที่สงบนิ่ง แต่ดูเต็มไปด้วยความอ่อนโยนละมุนละไม ดุจดวงพระวิญญาณของพระองค์ยังคงเสด็จอยู่พิทักษ์คุ้มครองให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยได้สถิตเจริญมั่นคงอยู่ในราชอาณาจักรไทยไปชั่วกาลนาน

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จขึ้นครองราชย์ตั้งแต่วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ จนกระทั่งทรงสละราชสมบัติเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ตลอดระยะเวลา ๙ ปี

๓ เดือนกับ ๔ วันในรัชสมัย ได้ทรงมั่นคงอยู่ในทศพิธราชธรรม ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของประเทศไทยจะต้องทรงถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอันเป็นคุณประโยชน์แก่บ้านเมืองหลายด้านหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตัดสินพระราชหฤทัยครั้งสำคัญ ซึ่งเป็นผลดีต่อประเทศชาติเป็นอันมาก คือ เมื่อเกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็ได้ทรงยินยอมที่จะเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญตามการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งๆ ที่พระองค์ก็ยังมีกองทัพที่จงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ พอจะต่อสู้กับคณะราษฎรผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ ความในพระราชหฤทัยของพระองค์เป็นเช่นใด ได้ปรากฏชัดเจนในพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ตอบผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ซึ่งเป็นฝ่ายเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีข้อความตอนหนึ่งดังนี้

> *ข้าพเจ้าเห็นแก่ความเรียบร้อยของอาณาประชาราษฎร ไม่อยากให้เสียเลือดเนื้อ กับทั้งเพื่อจัดการโดยละม่อมละไมไม่ให้ขึ้นชื่อว่าได้จลาจลเสียหายแก่บ้านเมือง และความจริงข้าพเจ้าได้คิดอยู่แล้วที่จะเปลี่ยนแปลงทำนองนี้*

คือมีพระเจ้าแผ่นดินปกครองตามรัฐธรรมนูญ จึงยอมรับที่จะช่วยเป็นตัวเชิด เพื่อคุมให้โครงการตั้งรัฐบาลให้เป็นรูปวิธีเปลี่ยนแปลงพระธรรมนูญโดยสะดวก...

ต่อมาเมื่อรัฐบาลขณะนั้นได้ใช้วิธีการปกครองไม่ตรงกับหลักการของพระองค์ และทรงเห็นว่าพระราชประสงค์ที่จะให้ประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงไม่บรรลุผลสำเร็จ จึงทรงกล้าหาญเด็ดเดี่ยวและเสียสละอย่างยิ่งด้วยการสละราชสมบัติเพื่อเปิดหนทางให้ผู้ที่เหมาะสมกว่าเข้ามาทำหน้าที่แทนพระองค์สืบไป ดังลายพระราชหัตถเลขาลงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ มีข้อความบางตอนว่า

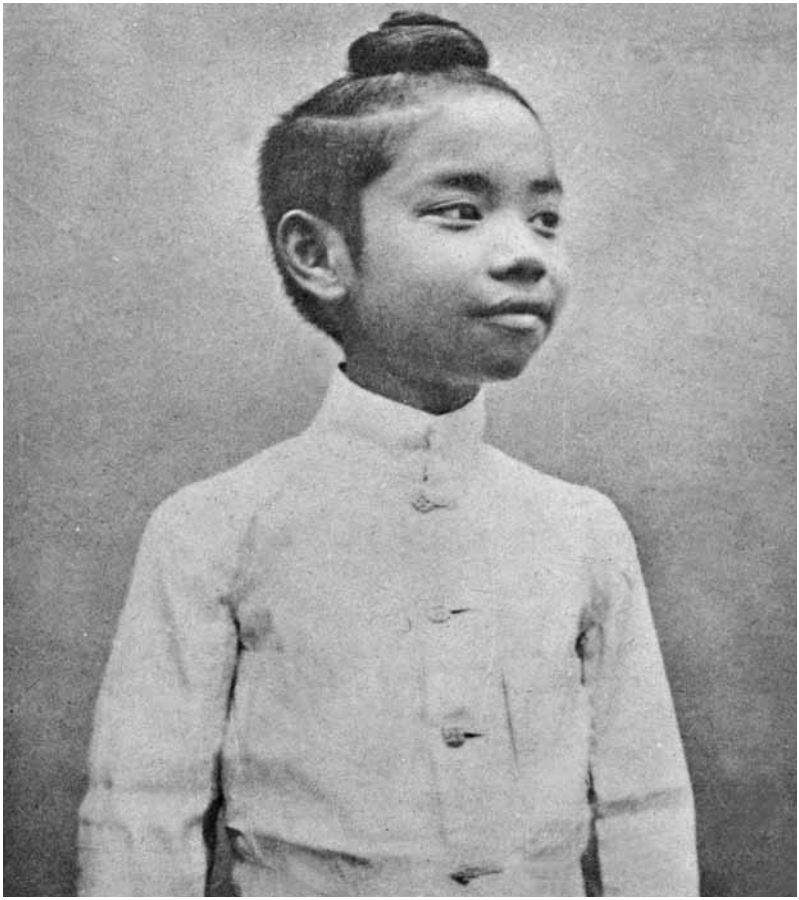
ข้าพเจ้ามีความเต็มใจ ที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิม ให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใดคณะใดโดยเฉพาะเพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาดและโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร

บัดนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าความประสงค์ของข้าพเจ้า ที่จะให้ราษฎรมีสิทธิออกเสียงในนโยบายของประเทศโดยแท้จริงไม่เป็นผลสำเร็จ

และเมื่อข้าพเจ้ารู้สึกว่า บัดนี้เป็นอันหมดหนทางซึ่งข้าพเจ้าจะช่วยเหลือหรือให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนได้ต่อไปแล้ว ข้าพเจ้าขอสละราชสมบัติและออกจากตำแหน่งพระมหากษัตริย์แต่บัดนี้เป็นต้นไป...

การที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นนักคิดหาเหตุหาผลว่า ทำอย่างไรจึงจะเป็นผลดีแก่ประเทศชาติมากที่สุด แทนที่จะตัดสินพระราชหฤทัยตามความพอใจของพระองค์ หรือทำตามพระราชอำนาจกำลังกองทัพ อันจะมีผลให้คนไทยต้องต่อสู้กันเสียเลือดเนื้อและทรัพย์สินของประเทศชาติ จึงควรเทิดพระเกียรติคุณว่า ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่เป็นมหาปรัชญาเมธี คือ นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ และในโอกาสนี้ก็จะได้อัญเชิญพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจอันเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติมาเผยแพร่ เพื่อให้เยาวชนของชาติได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และสนองพระเดชพระคุณด้วยการนำการปกครองระบอบประชาธิปไตย มาร่วมกันสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชาติไทยที่รักยิ่งของเราสืบไป

๑. ทูลกระหม่อมฟ้าน้อยแห่งราชสำนัก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

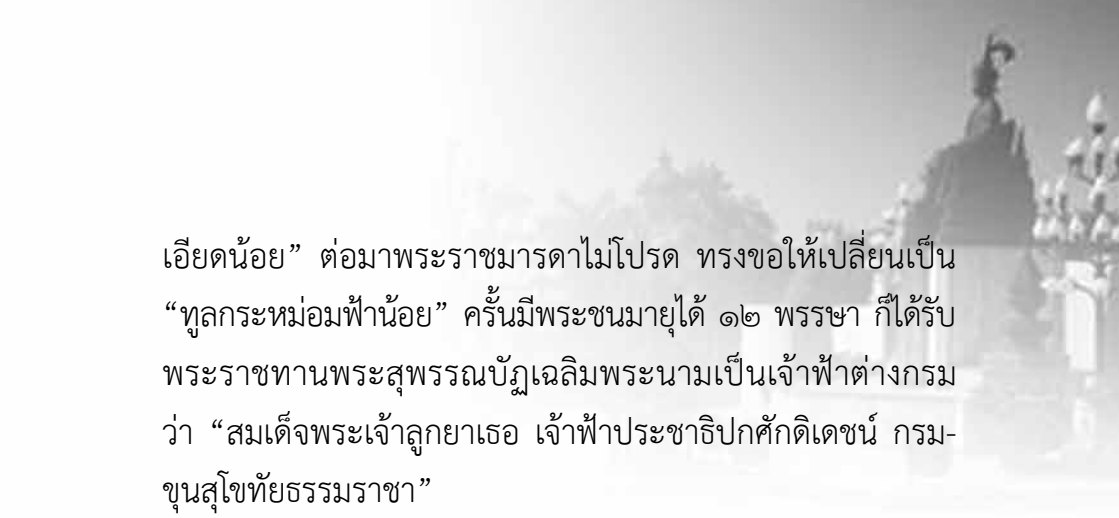

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งทรงพระเยาว์

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชสมภพ เมื่อวันพุธ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๖ เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เดิมพระองค์มีพระนามในราชสำนักว่า “ทูลกระหม่อม

ทรงเครื่องต้นในพระราชพิธีโสกันต์

เอียดน้อย” ต่อมาพระราชมารดาไม่โปรด ทรงขอให้เปลี่ยนเป็น “ทูลกระหม่อมฟ้าน้อย” ครั้นมีพระชนมายุได้ ๑๒ พรรษา ก็ได้รับพระราชทานพระสุพรรณบัฏเฉลิมพระนามเป็นเจ้าฟ้าต่างกรม ว่า “สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรม-ขุนสุโขทัยธรรมราชา”

ด้วยเหตุที่เป็นพระราชโอรสองค์สุดท้าย สมเด็จพระบรม ชนกนาถและสมเด็จพระบรมราชชนนี จึงได้ทรงถนอมเลี้ยง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไว้ใกล้ชิดติดพระองค์ ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์มาจนเจริญพระชันษาสมควรศึกษาตาม ขัตติยราชประเพณี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนักเรียน นายร้อยพิเศษในโรงเรียนนายร้อยชั้นปฐม มีพระอาจารย์ถวาย พระอักษรอีกต่างหากที่พระราชวังดุสิต เมื่อโสกันต์แล้วจึง โปรดเกล้าฯ ให้เสด็จไปศึกษาวิชาการในประเทศอังกฤษ โดยได้ ทรงศึกษาวิชาสามัญที่วิทยาลัยอีตัน อันเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา ชั้นเยี่ยมของอังกฤษ ไม่มีแห่งใดจะเป็นที่นิยมแพร่หลายเสมอเหมือน ต่อจากนั้นได้เสด็จไปทรงศึกษาวิชาทหารที่โรงเรียนนายร้อย เมืองวูลิช แผนกวิชาทหารปืนใหญ่ม้า ทรงสามารถสอบไล่ได้เต็ม ตามหลักสูตร ได้รับสัญญาบัตรเป็นนายร้อยตรีกิตติมศักดิ์แห่ง กองทัพบกอังกฤษ แล้วเสด็จไปประจำกรมทหารปืนใหญ่ม้า เมืองออลเดอชอต ทรงศึกษาหน้าที่นายทหารจนสำเร็จการศึกษา ในชั้นนี้

ทรงฉลองพระองค์เครื่องแบบทหารบก

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จนิวัตคืนสู่กรุงเทพมหานครเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบรมเชษฐภาดา (พี่ชาย) เริ่มทรงรับราชการในตำแหน่งนายทหารคนสนิทพิเศษของจอมพลสมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ เสนาธิการทหารบก แล้วได้ทรงเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่งขึ้นมาตามลำดับ จน พ.ศ. ๒๔๖๓ ทรงพระประชวร จึงตกลงเสด็จออกไปรักษาพระองค์ต่อในทวีปยุโรปซึ่งมีอากาศเย็นเหมาะแก่การรักษาพยาบาล ครั้นรักษาพระองค์หายเป็นปกติดีแล้วและมีพระดำริที่จะทรงศึกษาวิชาทหารต่อไปอีก จึงได้ขอรับพระบรมราชานุญาตเสด็จเข้าศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการชั้นสูงสุดของฝรั่งเศสจนจบตามหลักสูตร เมื่อเสด็จกลับสู่ประเทศไทยแล้วก็ได้ทรงรับราชการทหารต่อจนได้รับพระราชทานเลื่อนยศเป็นพลตรี มีตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการกองพลทหารบกที่ ๒ และในปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเลื่อนขึ้นเป็นกรมหลวงในพระนามกรมเช่นเดิม

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้จะมีพระสรีระค่อนข้างเล็ก แต่ก็ทรงเป็นชายชาติทหารเต็มพระองค์โดยทรงรับการฝึกอบรมโดยตรงมาจากโรงเรียนนายร้อยทหารประเทศอังกฤษและทรงใช้ชีวิตนายทหารตั้งแต่ชั้นผู้น้อยจนกระทั่งเป็นผู้บัญชาการกองพล จึงทรงตระหนักถึงทุกข์สุขและความรู้สึกนึกคิดของบรรดาทหารหาญทั้งหลายเป็นอย่างดี

๒. พระรัชทายาทผู้ปฏิเสธราชบัลลังก์

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงอยู่ในพระฐานะที่ห่างไกลจากพระราชบัลลังก์ ทั้งนี้เพราะทรงเป็นเจ้าฟ้าพระอนุชาองค์สุดท้ายที่ร่วมพระบรมราชชนนีเดียวกัน ซึ่งมีตามลำดับดังนี้ คือ

๑. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

๒. สมเด็จเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ประสูติเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๒๕ เสด็จไปทรงศึกษาในประเทศอังกฤษ แล้วไปประทับอยู่ในราชสำนักสมเด็จพระเจ้านิโคลัสที่ ๒ แห่งรัสเซีย ทรงเล่าเรียนในโรงเรียนมหาดเล็กหลวงซึ่งเป็นโรงเรียนนายร้อยทหารบกด้วย จนทรงสอบไล่ได้ชั้นสูงสุด เสด็จกลับมารับราชการจนเป็นเสนาธิการทหารบก ดำรงพระยศจอมพลทหารบก

๓. สมเด็จเจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา ประสูติวันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๓๒ เสด็จไปทรงศึกษาในประเทศอังกฤษ แล้วทรงกลับมารับราชการในกองทัพบก ต่อมาเลื่อนเป็นนายพลเรือเอก กำกับราชการกระทรวงทหารเรือ

๔. สมเด็จเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย ประสูติวันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๕ ได้เสด็จไปทรงศึกษาในประเทศอังกฤษ ได้รับปริญญาแบชเลอร์ ออฟ อาร์ต

จากมหาวิทยาลัยเคมบริดช์ เสด็จกลับมารับราชการในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนเพาะช่าง

๕. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือสมเด็จเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา ประสูติวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๖ ได้เสด็จไปทรงศึกษาวิชาทหารบกในประเทศอังกฤษแล้วกลับมารับราชการทหารบก

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ยังดำรงพระยศเป็นสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ได้ทรงลาราชการเพื่อทรงพระผนวช ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง แล้วไปประทับจำพรรษาที่วัดบวรนิเวศวิหาร ในสำนักสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเล่าเรียนพระธรรมวินัยเป็นที่พอพระราชหฤทัยสมเด็จพระอุปัชฌาย์เป็นอันมาก จนมีวาทะสืบมาว่า สมเด็จพระมหาสมณเจ้าพระองค์นั้นทรงปรารภเหตุที่สมเด็จเจ้าฟ้าทรงเป็นเพียงพระอนุชาพระองค์น้อยที่สุดในจำนวนเจ้าฟ้าชายร่วมพระบรมราชชนนีถึง ๕ พระองค์ คงไม่มีเหตุจำเป็นต้องเสด็จเถลิงราชสมบัติ จึงมีพระประสงค์อันแรงกล้าที่จะชักชวนพระองค์ไว้ในสมณเพศตลอดไป เพื่อเป็นใหญ่และเป็นทายาทปกครองสังฆมณฑล สนองพระองค์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระอัยกาธิราช (ปู่) ซึ่งเคยทรงพระผนวชเป็นพระภิกษุและเคยเป็นเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหารมาแล้ว แต่สมเด็จเจ้าฟ้าพระองค์

นี้มีพระโรคเบียดเบียน ทั้งทรงมีห่วงกังวลอยู่แล้วทางฆราวาสวิสัย จึงมิได้เป็นไปตามพระประสงค์ที่ว่านี้

ทรงพระผนวชและจำพรรษา ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

ด้วยมีเหตุเศร้าสลดเกิดขึ้นในพระบรมราชจักรีวงศ์ คือ จอมพลสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ได้รับพระบรมราชานุญาตให้ลาพักราชการเพื่อทรงพักผ่อนพระองค์ ณ สิงคโปร์ ได้ประชวรเป็นโรคไข้หวัดใหญ่ แล้วมีพระปัปผาสะ (ปอด) บวมทั้ง ๒ ข้าง สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๓ ที่เมืองสิงคโปร์ พระชนมายุได้ ๓๗ พรรษา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบข่าวด้วยความวิปโยคโศกเศร้าพระราชหฤทัยอย่างที่สุด ได้ทรงสถาปนาพระเกียรติยศเป็นสมเด็จพระอนุชาธิราช

ซึ่งเป็นคำที่เคยเรียกกรมพระราชวังบวรสถานมงคล พระราชทานเศวตฉัตร ๕ ชั้น และโปรดเกล้าฯ ให้ใช้คำว่าทิวงคต

ที่ร้ายยิ่งกว่านั้นคือภายใน ๕ ปีนั้นเอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงประสบทุกข์ซ้ำซ้อนหลายครั้งหลายคราว พระอนุชาองค์ที่สาม คือ สมเด็จเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย ซึ่งทรงเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนเพาะช่าง และโปรดการอุปถัมภ์ศิลปะต่างๆ ของชาติ โดยเฉพาะนาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ ได้ประชวรสิ้นพระชนม์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ พระชันษาได้ ๓๒ ปีเท่านั้น

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๖๗ พระอนุชาองค์ที่สอง คือ สมเด็จเจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา ผู้กำกับราชการกระทรวงทหารเรือ ก็เสด็จทิวงคต พระชนมายุได้ ๓๕ พรรษา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงสถาปนาพระเกียรติยศสมเด็จเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชาเป็นสมเด็จพระอนุชาธิราชเช่นเดียวกับสมเด็จเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ ดังนั้นพระองค์จึงได้เป็นพระรัชทายาทโดยที่มิได้เตรียมพระองค์มาก่อน เพราะขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังไม่มีพระราชโอรสพระราชธิดา หลังจากนั้นสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา จึงต้องเริ่มทรงศึกษาราชการแผ่นดินในหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ และต้องทรงเป็นประธานที่ประชุมสภาเสนาบดีในคราวที่พระบาทสมเด็จ

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ มิได้ประทับในกรุงเทพมหานคร ซึ่งก็ได้ทรงตั้งพระราชหฤทัยศึกษาจนหยั่งรู้ถึงราชการนั้นๆ และปฏิบัติหน้าที่แทนพระองค์ด้วยความเรียบร้อย จึงทรงเลื่อนพระเกียรติยศขึ้นเป็นสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา

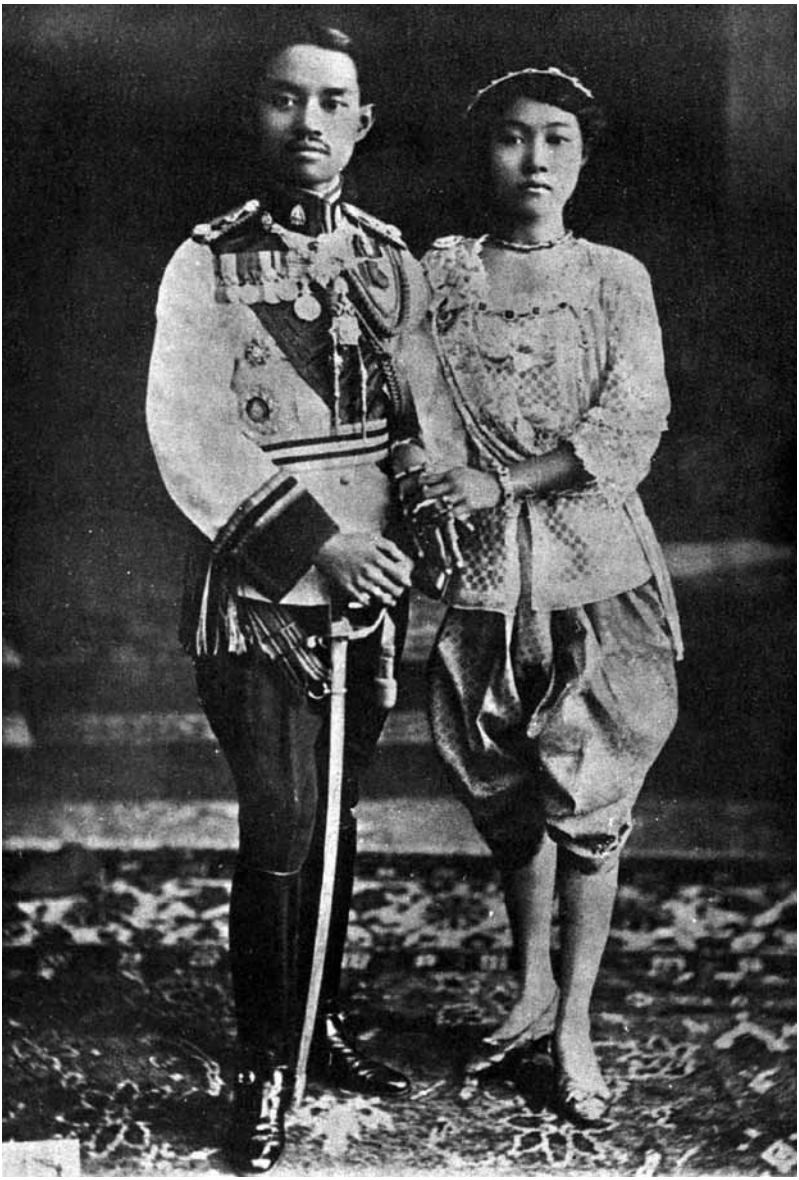
หลังจากได้ทรงรับสถาปนาเป็นกรมหลวงไม่ทันถึงเดือน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ พระบรมวงศ์และเสนาบดีได้ประชุมกันในตอนดึกของคืนนั้นเพื่อปรึกษาหารือปัญหาการสืบราชสมบัติและการพระบรมศพ ที่ประชุมได้เปิดพระราชหัตถเลขานิติกรรมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงพระราชประสงค์ว่า หากพระนางเจ้าสุวัทนาซึ่งทรงพระครรภ์อยู่มีพระราชโอรส ก็ให้พระราชโอรสได้สืบราชสมบัติต่อไป โดยให้สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา ทรงเป็นประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ จนกว่าพระมหากษัตริย์จะทรงบรรลุนิติภาวะ แต่ถ้าไม่มีพระราชโอรสก็ใคร่ให้สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชาทรงรับรัชทายาทสืบสันตติวงศ์ตามพระราชประเพณี แต่พระองค์ไม่เต็มพระราชหฤทัยจะรับราชสมบัติ ทรงอ้างว่าพระองค์ไม่เคยแก่ราชการเพียงพอ เจ้านายที่มีอาวุโสพอจะรับราชสมบัติก็ยังน่าจะมี แต่ที่ประชุมได้ลงความเห็นเป็นเอกฉันท์ไว้วางใจในพระองค์ โดยเฉพาะสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งอยู่ในข่ายสมควรได้รับ

ราชสมบัติด้วยพระองค์หนึ่ง ได้ทรงรับรองแข็งแรง ว่าจะถวายความช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถทุกสถาน จึงต้องทรงยินยอมรับอัญเชิญขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน

วันบรมราชาภิเษก วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา ได้ทรงรับบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘ ทรงพระนามโดยย่อว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปกฯ พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว” และได้ทรงสถาปนาหม่อมเจ้ารำไพพรรณี พระชายา ขึ้นเป็น “สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี” พระองค์ได้เสด็จขึ้นครองราชย์ด้วยความไม่เต็มพระราชหฤทัย ทรงประมาณพระองค์อยู่ตลอดเวลา ทรงใช้ชีวิตในราชสำนักด้วยความประหยัดเรียบง่าย แต่ทรงทุ่มเทพระสติปัญญาอย่างเต็มที่เพื่อความสุขความเจริญของอาณาประชาราษฎร์ และบ้านเมืองที่พระองค์รักและหวงแหนยิ่งตลอดรัชกาล

วันอภิเษกสมรส

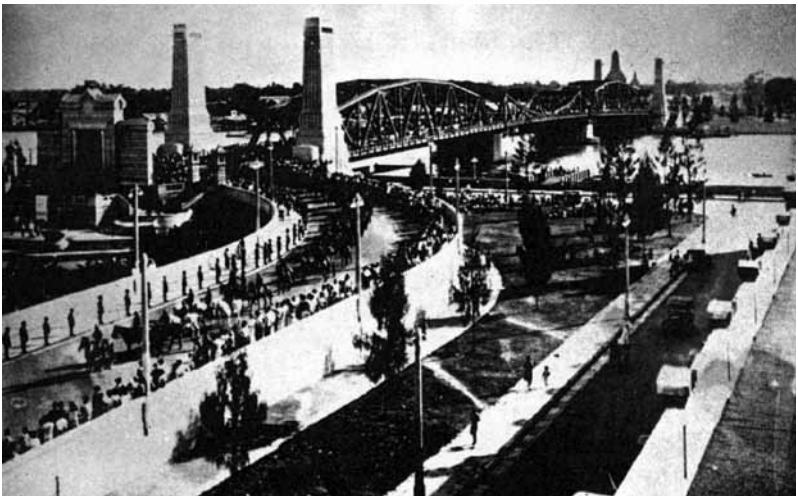
๓. พระราชกรณียกิจ เพื่อความเจริญของบ้านเมือง

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญอยู่ตลอดมา ดังจะเห็นได้จากการมีกฎหมายเวนคืนที่ดินตัดถนนหนทาง ขยายเส้นทางเดินรถไฟ และเพื่อดำเนินการสาธารณูปโภคต่างๆ อยู่หลายฉบับ แต่ที่จะได้กล่าวเป็นพิเศษก็คือ การปรับปรุงตำบลชายทะเล ที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาติ โดยทรงสร้าง “สวนไกลกังวล”* ขึ้นที่เหนือสถานีรถไฟหัวหิน และตั้งสภาจัดบำรุงสถานที่ชายทะเลทิศตะวันตกขึ้น เพื่อดูแลทำนุบำรุงให้บริเวณดังกล่าวมีความเจริญเป็นระเบียบเรียบร้อยตามผังเมือง สมกับเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนโดยทั่วไป สภาดังกล่าวมีฐานะเป็นนิติบุคคล ประกอบไปด้วยผู้แทนกระทรวงมหาดไทย กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ และกรมรถไฟหลวงแห่งกรุงสยาม รวม ๓ ท่านเป็นกรรมการ ปรากฏว่าหัวหินได้กลายเป็นสถานที่พักตากอากาศที่เจริญงดงาม กรมรถไฟหลวงได้จัดสร้างโรงแรมรถไฟที่สะอาดสะอ้านมีบริการครบครัน มีสนามกอล์ฟได้มาตรฐาน มีตลาดสดกว้างขวาง

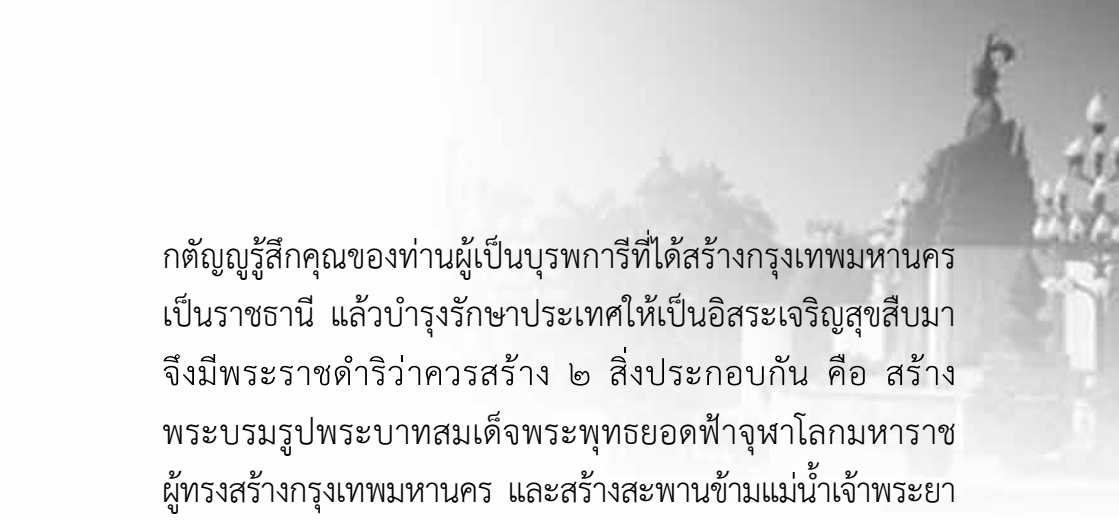
* ดูภาคผนวกท้ายเล่ม

ถูกสุขลักษณะ เจ้านาย ข้าราชการ พ่อค้า คหบดี นิยมไปสร้างบ้านพักตากอากาศที่หัวหินเป็นจำนวนมาก จึงยิ่งสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นรวดเร็วยิ่งขึ้น

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดสะพานพระพุทธยอดฟ้า

พระราชกรณียกิจที่สำคัญอีกประการ คือทรงริเริ่มสร้าง “สะพานพระพุทธยอดฟ้า” ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา เชื่อมความเจริญระหว่างจังหวัดพระนครกับจังหวัดธนบุรี เนื่องในโอกาสฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ ๑๕๐ ปี โดยมีพระราชปรารภว่าใน พ.ศ. ๒๔๗๕ กรุงเทพมหานครจะมีอายุครบ ๑๕๐ ปี เป็นอภิลักขิตมงคลควรจะมีการสมโภชพระนครและสร้างสิ่งสำคัญขึ้นเป็นอนุสรณ์ให้ปรากฏแก่สายตาโลก ว่าชนชาวสยามมีความ

กตัญญูรู้สึกคุณของท่านผู้เป็นบุรพการีที่ได้สร้างกรุงเทพมหานครเป็นราชธานี แล้วบำรุงรักษาประเทศให้เป็นอิสระเจริญสุขสืบมา จึงมีพระราชดำริว่าควรสร้าง ๒ สิ่งประกอบกัน คือ สร้างพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้ทรงสร้างกรุงเทพมหานคร และสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาเชื่อมจังหวัดพระนครกับจังหวัดธนบุรี เป็นการขยายความเจริญของพระนครออกไปทางทิศตะวันตก รวม ๒ สิ่งนี้เรียกว่า “ปฐมบรมราชานุสรณ์” ซึ่งจะต้องใช้เงินงบประมาณก่อสร้างประมาณ ๔ ล้านบาท จึงทรงสละพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ๒ ล้านบาทเป็นทุนประเดิม และเปิดโอกาสให้มหาชนชาวไทยได้ร่วมกันบริจาคเงินสมทบค่าก่อสร้าง การก่อสร้างปฐมบรมราชานุสรณ์ได้เสร็จเรียบร้อย ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นประโยชน์แก่มหาชนมาตราบเท่าปัจจุบันนี้ และจังหวัดธนบุรีก็ได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นสมพระราชประสงค์

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงบำรุงความสุขความเจริญให้แก่ประชาชนหลายประการ เช่น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งกรมเพาะพันธุ์สัตว์น้ำขึ้นในกระทรวงเกษตราธิการ คือ “กรมประมง” ในปัจจุบัน ได้ทรงบำรุงการชลประทานขึ้นในบริเวณเชียงรากน้อยและบางบ่อ จนความปรากฏว่ามีราษฎรทั้งในและนอกท้องที่แก่งแย่งกันขอจองที่ดินในท้องที่อำเภอบางบ่อ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

และอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ซ้ำซ้อนกันมากจนเป็นการยากที่จะพิจารณาตามธรรมดาได้ จึงมีพระราชดำริว่าโภคผลเกิดขึ้นในท้องที่ใด บุคคลในท้องที่นั้นควรจะได้รับก่อนชนต่างถิ่น แต่ชนต่างถิ่นโดยมากเป็นผู้มีกำลังทรัพย์ยิ่งกว่า เพื่อคุ้มครองและส่งเสริมราษฎรในท้องที่ ซึ่งเป็นผู้มีกำลังทรัพย์น้อย ให้มีโอกาสตั้งตนเป็นหลักแหล่งในที่ดิน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งข้าหลวงพิเศษออกไปจัดสรรที่ดิน แบ่งที่ดินให้แก่ราษฎรผู้สามารถเพาะปลูกได้เอง ครอบครัวละไม่เกิน ๕๐ ไร่ นับว่ายังความร่มเย็นเป็นสุขแก่ประชาชนผู้มีกำลังทรัพย์น้อยในท้องที่ได้เป็นจำนวนมาก

การช่วยเหลือประชาชนอีกประการหนึ่ง คือการส่งเสริมกิจการสหกรณ์ ให้ประชาชนได้มีโอกาสร่วมกันประกอบกิจการทางเศรษฐกิจ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรา “พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๔๗๑” ขึ้น ดังมีพระราชปรารภว่า

> *ประชาราษฎรผู้ประกอบการเพาะปลูกและจำพวกอื่นๆ ที่มีกำลังทรัพย์น้อย แต่มีความต้องการอย่างเดียวกัน ทรงพระราชดำริว่าหมู่ชนนั้นๆ ควรได้รับอุดหนุนให้ตั้งสหกรณ์ขึ้นอีก เพื่อยังให้เกิดการประหยัดทรัพย์ การช่วยซึ่งกันและกันและการช่วยตนเอง เป็นทางอีกทางหนึ่งซึ่งแพร่ความจำเริญทรัพย์และจำเริญธรรมในบ้านเมืองให้ยิ่งขึ้น*

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงออกกฎหมายเพื่อความเจริญของบ้านเมือง คุ้มครองและส่งเสริมความสุขของประชาชนเป็นจำนวนมาก ดังจะยกตัวอย่างบางฉบับดังนี้

๑. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๗๑ แต่เดิมการรับบุคคลเข้ารับราชการพลเรือนไม่มีระเบียบปฏิบัติเหมือนกันทุกกระทรวง ทบวง กรม สุดแต่ผู้เป็นหัวหน้าในหน่วยราชการนั้นๆ พิจารณาเห็นสมควรรับผู้ใดเข้าเป็นข้าราชการก็ย่อมกระทำได้ จึงได้ทรงออกกฎหมายวางระเบียบในการรับราชการตั้งแต่การบรรจุแต่งตั้ง การให้ความดีความชอบ ระเบียบวินัยในการปฏิบัติงาน จนกระทั่งถึงการให้ออกจากราชการด้วยเหตุต่างๆ กัน และได้มีการสอบแข่งขันเข้ารับราชการพลเรือนเป็นครั้งแรกและถือปฏิบัติมาจนปัจจุบัน

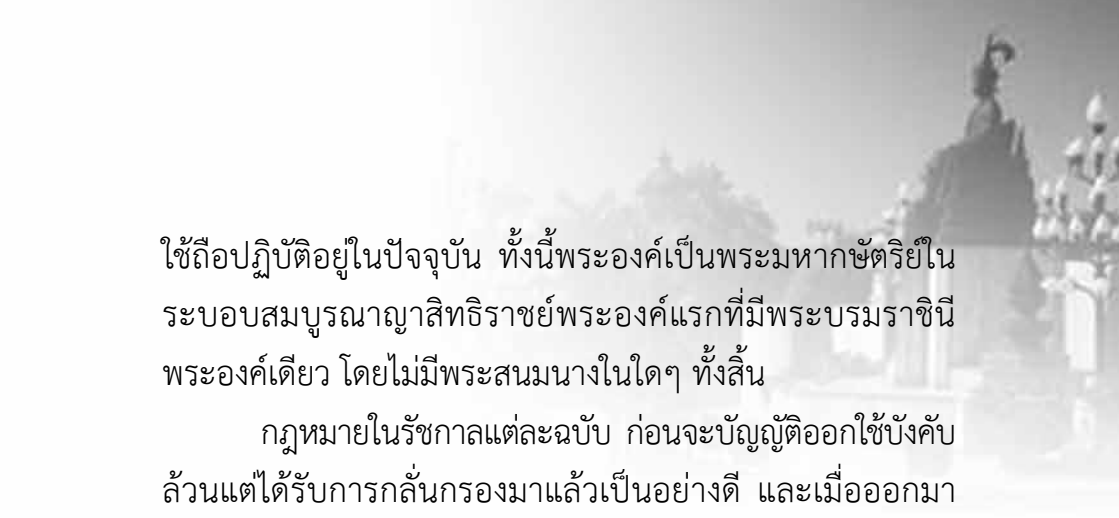
๒. พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๔๗๐ เพื่อจัดวางระเบียบควบคุมตรวจตราคนต่างด้าวที่จะเดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทย เป็นการป้องกันมิให้บุคคลที่ไม่พึงปรารถนา เช่น เป็นบุคคลที่มีอาชีพพึงรังเกียจเดินทางเข้ามา หรือป้องกันมิให้คนชาติอื่นอพยพเข้ามาแย่งการทำมาหากินของชาวไทย

๓. พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน พ.ศ. ๒๔๗๑ โดยที่กิจการบางอย่างถ้าปล่อยให้ประชาชนทำตามอิสระเสรีก็อาจเป็นอันตรายต่อส่วนรวมได้ เช่น กิจการไฟฟ้า ประปา รถราง รถไฟ

การเดินอากาศ การชลประทาน การขุดคลอง การธนาคาร การออมสิน และการประกันภัย ดังนั้นจึงต้องมีระเบียบวิธีควบคุมการดำเนินงานดังกล่าวอย่างใกล้ชิด ซึ่งก็ได้ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติจนทุกวันนี้

๔. พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. ๒๔๗๓ โดยเหตุที่ภาพยนตร์เริ่มเป็นสื่อสารมวลชนที่มีประสิทธิภาพ อาจนำไปใช้ในทางดีหรือไม่ดีก็ได้ ดังนั้นจึงได้มีกฎหมายฉบับนี้เพื่อจัดตั้งสภาภาพยนตร์ทำหน้าที่ควบคุมการสร้างและฉายภาพยนตร์ เป็นการป้องกันการฝ่าฝืนความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

๕. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะผัวเมีย พ.ศ. ๒๔๗๓ แต่เดิมตามกฎหมายครอบครัวของไทยแต่โบราณ สามีอาจมีภริยาได้หลายคน สุดแต่ฐานะความเหมาะสมซึ่งไม่ตรงกับหลักการสากลที่นิยมการมีสามีภรรยาเพียงคนเดียว การแก้ไขกฎหมายที่ขัดต่อจารีตประเพณีที่ถือปฏิบัติมาแต่โบราณกาลจึงจำเป็นต้องกระทำอย่างละมุนละม่อม ค่อยๆ ชักจูงให้เกิดความนิยมเชื่อถือ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงริเริ่มให้มีการจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า ทะเบียนรับรองบุตร อันเป็นการปลูกฝังค่านิยมแบบใหม่ขึ้นทีละน้อยๆ จนกระทั่งมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัว ยอมรับหลักการเรื่องการมีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายเพียงคนเดียว

ใช้ถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์พระองค์แรกที่มีพระบรมราชินีพระองค์เดียว โดยไม่มีพระสนมนางในใดๆ ทั้งสิ้น

กฎหมายในรัชกาลแต่ละฉบับ ก่อนจะบัญญัติออกใช้บังคับล้วนแต่ได้รับการกลั่นกรองมาแล้วเป็นอย่างดี และเมื่อออกมาแล้วก็มีการถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด อันเป็นผลดีแก่ประเทศชาติและประชาชนเป็นอย่างมาก

๔. พระมหากษัตริย์ ผู้ทรงอุปถัมภ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ศิลปวัฒนธรรมของชาตินับว่าได้รับการวางรากฐานไว้เป็นอย่างดี กล่าวคือได้ทรงสถาปนา “ราชบัณฑิตยสภา” ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๙ เพื่อจัดการหอพระสมุดสำหรับพระนคร และสอบสวนพิจารณาวิชาอักษรศาสตร์ เพื่อจัดการพิพิธภัณฑสถาน ตรวจรักษาโบราณสถานและโบราณวัตถุ และเพื่อจัดการบำรุงรักษาวิชาช่าง ผลงานของราชบัณฑิตยสภาเป็นผลดีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติเป็นอันมาก เช่น การตรวจสอบต้นฉบับเอกสารโบราณออกตีพิมพ์เผยแพร่ ส่งเสริมการสร้างสรรค์วรรณกรรมใหม่ๆ ด้วยการประกวดบทประพันธ์ ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ได้รับพระบรมราชูปถัมภ์พระราชทานเงินส่วนพระองค์เป็นรางวัล โดยเฉพาะการประกวดแต่งหนังสือแสดงพระพุทธศาสนาสำหรับสอนเด็ก ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๑ และเป็นพระราชประเพณีที่พระมหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญสืบเนื่องมา ดังมีพระราชปรารภเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

ทุกวันนี้การสั่งสอนพระพุทธศาสนา
แก่เด็กในประเทศสยาม ยังเป็นการบกพร่อง

อยู่มาก สมควรพยายามแก้ไขให้เด็กได้โอกาส รู้จักคุณธรรมเป็นนิสัยปัจจัยแต่ยังย่อมเยาว์ และทรงพระราชดำริว่าหนังสือสำหรับสอนพระศาสนาแก่เด็ก กระบวนแต่งต้องให้เหมาะแก่อายุ ทั้งถ้อยคำและเรื่องก็ให้พอแก่ความสามารถของเด็กที่จะเข้าใจได้ จึงจะสมควรแก่การ มิใช่แต่ว่าเป็นนักปราชญ์แล้ว จะสามารถแต่งหนังสือนี้ได้ดี

ศาลาเฉลิมกรุงในปัจจุบัน

จึงมีพระราชดำรัสสั่งราชบัณฑิตยสภา ให้ประกาศการประกวดแต่งหนังสือสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็ก สำหรับจะได้เลือกที่ดีพิมพ์พระราชทานในวันวิสาขบูชาทุกปีต่อไป

ผลงานด้านโบราณคดีคือการออก “พระราชบัญญัติจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร พ.ศ. ๒๔๖๙” เป็นการวางระเบียบในการพิทักษ์รักษาสิ่งของในพิพิธภัณฑสถานให้มั่นคง เพื่อบำรุงให้เจริญขึ้นภายหน้า และเป็นการเตรียมสำหรับจะใช้ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานตามต่างจังหวัดอีกด้วย นอกจากนั้นมีการออก “พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งโบราณวัตถุและศิลปวัตถุออกนอกประเทศ พ.ศ. ๒๔๖๙” เพื่อคุ้มครองมิให้มีการนำโบราณวัตถุและศิลปวัตถุอันเป็นมรดกอันล้ำค่าของประเทศส่งออกไปนอกราชอาณาจักร

ส่วนในด้านการบำรุงวิชาช่าง มีการจัดตั้ง “ศิลปากรสถาน” ขึ้นแทนกรมศิลปากรซึ่งถูกยุบไปเพราะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ ในระยะนี้ได้มีผลงานอันเป็นการบำรุงรักษางานศิลปะของไทยไว้หลายเรื่อง เช่น การซ่อมพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทครั้งใหญ่ ซ่อมพระอุโบสถวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม การออกแบบก่อสร้าง “ศาลาเฉลิมกรุง” ซึ่งเป็นโรงภาพยนตร์ที่ใหญ่โตงดงามที่สุดในสมัยนั้น

อนึ่ง ที่สมควรกล่าวไว้ ณ ที่นี้ก็คือ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงอนุรักษ์ดนตรีไทยไว้ด้วยพระองค์เอง สมกับที่ทรงเป็นทายาทสืบทอดมาจากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เอกอัครมหาศิลปินไทย ทั้งนี้เพราะได้ทรงสนพระราชหฤทัยในวิชาดนตรีไทย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ครูดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงยิ่ง เข้าถวายการฝึกสอน จนสามารถทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลงไทยได้ถึง ๓ เพลง คือ*เพลงราตรีประดับดาว เถา เพลงเขมรลอออองค์ เถา* และ *เพลงโหมโรงคลื่นกระทบฝั่ง* โดยเฉพาะเพลงราตรีประดับดาว เถา ได้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นจากเพลงมอญดูดาว ๒ ชั้น ของเก่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ พร้อมกับทรงพระราชนิพนธ์คำร้องด้วย ทำนองของเพลงมีความหมายไปในทางชี้ชวนให้คู่รักชมดาวเดือน ดอกไม้ และมีความจำเป็นที่จะต้องจากกันในเวลาอันใกล้ นับว่าเป็นเพลงที่มีความไพเราะทั้งทำนองและคำร้อง ฟังไม่รู้จักเบื่อ และเป็นที่นิยมแพร่หลายแก่หนุ่มสาวสมัยนั้นเป็นอย่างยิ่ง ดังจะได้อัญเชิญบทร้องพระราชนิพนธ์มาลงไว้ดังนี้

บทร้อง เพลงราตรีประดับดาว เถา

๓ ชั้น

วันนี้ แสนสุดยินดีพระจันทร์วันเพ็ญ
ขอเชิญสายใจเจ้าไปนั่งเล่น ลมพัดเย็นเย็นหอมกลิ่นมาลี
หอมดอกราตรี แม้ไม่สดสีหอมดีน่าดม
เหมือนงามน้ำใจแม้ไม่ขำคม กิริยาน่าชมสมใจจริงเอย
ชมแต่ดวงเดือน ที่ไหนจะเหมือนได้ชมหน้าน้อง
พี่อยู่แดเดียวเปลี่ยวใจหม่นหมอง เจ้าอย่าขุ่นข้องจงได้เมตตา
หอมดอกชมนาด กลิ่นไม่ฉูดฉาดแต่หอมยวนใจ
เหมือนน้ำใจดีปรานีปราศรัย ผูกจิตสนิทได้ให้รักจริงเอย

๒ ชั้น

ขอเชิญเจ้าฟังเพลงวังเวงใจ เพลงของท่านแต่งใหม่ในวังหลวง
หอมดอกแก้วยามเย็น ไม่เห็นใจพี่เสียเลยเอย
ดวงจันทร์หลั่นลดเกือบหมดดวง โอ้หนาวทรวงยอดชีวาไม่ปรานี
หอมมะลิกลีบซ้อน อ้อนวอนเจ้าไม่ฟังเอย

ชั้นเดียว

จวนจะรุ่งแล้วนะเจ้าพี่ขอลา แสงทองส่องฟ้าสง่าศรี
หอมดอกกระดังงา ชิชะช่างน่าเจ็บใจจริงเอย
หมู่ภมรร่อนหาช่อมาลี แต่ตัวพี่จำจากพรากไปไกล
หอมดอกจำปี นี่แนะพรุ่งนี้จะกลับมาเอย

๕. การต่อสู้กับสงครามเศรษฐกิจ

เมื่อมหาสงครามโลกครั้งที่ ๑ ได้ยุติลง ความเสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจได้เกิดขึ้นทั่วโลก ประเทศที่ได้รับความกระทบกระเทือนมาก คือ เยอรมนี ออสเตรีย และประเทศใกล้เคียง ซึ่งเป็นฝ่ายแพ้สงคราม ส่วนประเทศไทยแม้เป็นฝ่ายชนะสงครามก็ได้รับความกระทบกระเทือนด้วยเหมือนกัน โดยงบประมาณแผ่นดินมีรายจ่ายสูงกว่ารายรับติดต่อกันมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๓ จนกระทั่งสิ้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงเสด็จขึ้นครองราชสมบัติด้วยความหนักพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง วิธีต่อสู้กับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของพระองค์คือ ตัดเงินรายจ่ายของทางราชการลงทุกวิถีทาง เริ่มด้วยการยุบหน่วยราชการต่างๆ ที่พอจะยุบได้ เช่น กระทรวงมุรธาธรยุบเหลือเป็นกรม รวมกระทรวงพาณิชย์เข้ากับกระทรวงคมนาคม รวมกระทรวงทหารเรือเข้าเป็นกระทรวงกลาโหม ยุบกรมต่างๆ ในกระทรวงวังลงเป็นจำนวนมาก ในส่วนราชการภูมิภาคก็ยุบมณฑลและจังหวัดหลายแห่ง แม้ในหน่วยราชการที่ไม่ถูกยุบหรือเปลี่ยนแปลงก็ลดจำนวนข้าราชการลง เรียกว่าเป็น “สมัยดุลยภาพ” ใครถูกออกจากราชการก็เรียกว่า “ถูกดุล”

การกระทำดังกล่าวนับว่าเป็นความกล้าหาญยิ่ง เพราะทำให้ผู้ถูกกระทบกระเทือนเกิดความไม่พอใจ อันอาจทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นในบ้านเมืองได้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเองก็ทรงสลดพระราชหฤทัย มีพระราชดำรัสแก่นายทหารเรื่องการเงินฝืดเคืองเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ ว่า

ตัวข้าพเจ้าเองรู้สึกเหมือนว่าเกิดมาสำหรับตัดรอน ตั้งแต่ต้นก็ตัดมาแล้ว คราวนี้ก็ต้องตัดอีก จนไม่ทราบว่าจะเป็นอย่างไรต่อไป รู้สึกว่าเป็นเคราะห์กรรมของตัวที่ต้องทำเช่นนั้นเสมอ...และผู้ที่ถูกตัดออกไปนั้น ข้าพเจ้าก็รู้อยู่ว่าจะได้รับความลำบากกว่าคราวก่อน จะทำมาหากินอะไรอย่างอื่น ก็ฝืดเคืองทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นจึงรู้สึกหนักใจที่สุด และสงสารที่สุดสำหรับผู้ที่จะต้องออกไป ถ้ามีวิธีใดที่ข้าพเจ้าจะแบกภาระแทนได้ ข้าพเจ้าอยากจะทำทุกอย่าง แต่เวลานี้ข้าพเจ้าหมดปัญญาไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร นอกจากจะต้องตัดทอน...

อีกครั้งหนึ่งมีพระราชดำรัสว่า

คราวก่อนข้าพเจ้าได้พูดกับนายทหาร แล้วว่า เราต้องทำสงครามแล้ว แต่เป็นสงครามที่ยากที่สุดที่จะสู้รบ เพราะไม่เห็นตัวข้าศึกว่าอยู่ที่ไหน มืดแปดด้าน ถ้าเวลามีข้าศึกก็อาจส่งสปายได้ เดาใจข้าศึกก็ได้ แต่เวลานี้เราส่งสปายไม่ได้ เดาใจก็ไม่ถูก เดาลงไปผิดก็ซ้ำร้าย...

นอกจากการตัดทอนรายจ่าย ก็มีการตั้งภาษีอากรขึ้นใหม่แก่บุคคลที่พอจะมีกำลังเสีย เช่น ภาษีเงินเดือน แม้การส่วนพระองค์ก็ทรงสละเงินพระคลังข้างที่ซึ่งรัฐบาลได้ตั้งถวายเป็นค่าใช้จ่ายส่วนพระองค์ จากปีละ ๘ ล้านบาท ลงเหลือ ๔ ล้านบาท และทรงยินยอมให้เก็บภาษีทรัพย์ส่วนพระองค์เช่นเดียวกับประชาชนทั้งปวง

มีประกาศว่าด้วยความอัตคัดฝืดเคือง ลงในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองเพียง ๒๒ วัน ทรงชี้แจงข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้และลงท้ายว่า

ว่าโดยย่อ ครั้งนี้เป็นเวลาที่ชาวสยามทุกจำพวก นับแต่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวลงไปถึงราษฎรพลเมือง จะต้องช่วยกันรักษาบ้านเมืองให้พ้นอันตรายด้วยโภคกิจเกิดวิปริตทั่วทั้งโลก จำต้องยอมทนความลำบากด้วยกันไปชั่วคราว และหวังใจด้วยกันว่าจะพ้นความอัตคัดขัดสนได้ในไม่ช้านาน...

๖. การเตรียมประเทศไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นสุภาพบุรุษนักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ซึ่งอาจเป็นเพราะทรงได้รับการอบรมสั่งสอนมาจากประเทศประชาธิปไตย เช่น อังกฤษและฝรั่งเศสเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เมื่อเสด็จขึ้นรับราชสมบัติได้เพียง ๒ วัน ก็โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาอภิรัฐมนตรีสภาขึ้นเป็นคณะที่ปรึกษาราชการแผ่นดินระดับสูง ดังพระราชดำริที่พระราชทานพระยากัลยาณไมตรีว่า

...สมองคนคนเดียว จะคิดการให้รอบคอบไปทุกอย่างนั้นไม่ได้ ยิ่งเป็นการแผ่นดินด้วยแล้วต้องระวังให้มาก...

การตั้งอภิรัฐมนตรีสภาจึงเป็นการยืนยันว่าไม่มีพระราชประสงค์จะบริหารราชการแผ่นดินด้วยกระแสพระราชดำริแต่เพียงพระองค์เดียว หากแต่ทรงเคารพต่อความคิดเห็นของท่านผู้มีประสบการณ์ในราชการมามากกว่าพระองค์ อภิรัฐมนตรีสภาจึงมีหน้าที่ถวายความเห็นเกี่ยวกับนโยบายด้านการเมือง การคลัง และการบริหารข้าราชการระดับสูง เช่น การแต่งตั้งเสนาบดี การเลื่อนยศข้าราชการระดับเจ้าพระยา ตลอดจนถวายคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาภายในพระราชวงศ์

เรื่องต่อไปคือการปรับปรุงฟื้นฟูเสนาบดีสภา อันประกอบไปด้วยเสนาบดีประจำกระทรวงต่างๆ เหมือนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงในปัจจุบัน ได้ทรงปรับปรุงการทำงานของเสนาบดีสภาด้วยการกำหนดสถานที่ประชุม และวันเวลาประชุมให้แน่นอน มีระเบียบวาระการประชุม มีรายงานการประชุมเป็นกิจจะลักษณะ และประเด็นสำคัญคือ ทรงพยายามให้คณะเสนาบดีรับผิดชอบในงานร่วมกัน เรื่องใดที่ผ่านมติที่ประชุมเสนาบดีสภาไปแล้ว ทุกกระทรวงต้องรับไปปฏิบัติเสมอกัน ทั้งนี้ จะเสด็จพระราชดำเนินมาประทับเป็นประธานที่ประชุม ทั้งอภิรัฐมนตรีสภาและเสนาบดีสภาเป็นประจำ

การเตรียมประเทศไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตย ขั้นสำคัญ คือ การปรับปรุง “องคมนตรีสภา” ตำแหน่งองคมนตรีที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน นั้น ได้มีกำเนิดมาแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่เมื่อมาถึงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็กลายเป็นตำแหน่งกิตติมศักดิ์ คือพระราชทานตำแหน่งองคมนตรีให้แก่ข้าราชการระดับพระยาพานทองหรือข้าราชการที่ทรงเห็นสมควร รวมแล้วมีจำนวนถึง ๒๒๗ คน โดยมิได้มีหน้าที่ถวายคำปรึกษาราชการแผ่นดินแต่ประการใด พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงปรับปรุงด้วยการเลือกองคมนตรีจำนวนมากนั้นมาเพียง ๔๐ คน เป็นองคมนตรีสภา ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน และในประเด็นสำคัญคือ มีพระราชประสงค์ให้องคมนตรีสภานี้ เป็นที่

ฝึกหัดการประชุมทำนองรัฐสภา เพื่อปูทางการปรับปรุงการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยในเวลาต่อมา ดังมีกระแสพระราชดำรัสวันเปิดประชุมสภากรรมการองคมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ ตอนหนึ่งว่า

> *...เรามีความประสงค์ที่จะทดลองและปลูกฝังการศึกษาในวิธีการปรึกษาโต้เถียงให้สำเร็จเป็นมติตามแบบอย่างที่ประชุมใหญ่ เพราะฉะนั้นจึงได้ดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ใช้การได้เหมาะกับสภาพของบ้านเมืองที่มีอยู่ในเวลานี้ ถ้าหากถึงเวลาอันสมควรที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการปกครองประเทศก็จะทำได้โดยสะดวก...*

นอกจากการพัฒนาการเมืองจากระดับบนลงมาสู่ระดับล่างแล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวยังมีพระราชดำริที่จะพัฒนาการเมืองระดับล่างขึ้นไปสู่ระดับบนพร้อมๆ กัน นั่นคือการฝึกอบรมให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นด้วยรูปแบบเทศบาล การปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลนั้น มีฐานะเป็นนิติบุคคลหรือองค์การอิสระ สามารถมีทรัพย์สินเป็นของตนเอง และสามารถทำนิติกรรมได้ มีผู้บริหารกิจการมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และมีอำนาจอิสระในการดำเนินงานพอสมควรภายในขอบเขตที่รัฐบาลมอบหมาย ที่สำคัญก็คือ มีงบประมาณ

รายรับรายจ่ายเป็นของตนเอง จึงสามารถกำหนดนโยบายว่าจะบริหารงานหนักไปทางใดก็ได้แล้วแต่ความประสงค์ของประชาชนในท้องถิ่น ส่วนอำนาจหน้าที่ของเทศบาลนั้นกล่าวโดยสรุป คือการให้บริการเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของประชาชนในท้องถิ่น ที่ไม่กระทบกระเทือนต่อการปกครองของส่วนรวม เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้างอาคาร การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การแพทย์และการอนามัย และการศึกษาภาคบังคับ

ทั้งนี้ มีพระราชบันทึกพระราชทานพระยากัลยาณไมตรี ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๙ เป็นภาษาอังกฤษซึ่งแปลเป็นไทยมีข้อความตอนหนึ่งว่า

> *การเปลี่ยนแปลงสำคัญอย่างหนึ่งที่ฉันกำลังคิดอยู่ในขณะนี้ คือการจัดตั้งสภาเทศบาล ฉันคิดว่าตอนแรกสภาเหล่านี้ควรมาจากการแต่งตั้ง ต่อไปเราจะทดลองมีสภาจากการเลือกตั้ง เรื่องนี้จะให้ข้อคิดบางอย่างว่า สามารถนำการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ได้หรือยัง พวกที่มีความคิดก้าวหน้าของประเทศจะพอใจ และจะเป็นการแสดงให้เห็นเป็นอย่างดีว่า ประชาชนพร้อมหรือยังที่จะมีสิทธิมีเสียงในกิจการของประเทศ*

ในโอกาสต่อมา ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อศึกษากิจการเทศบาลประเทศต่างๆ และได้ร่างเป็นพระราชบัญญัติเทศบาลขึ้นเรียบร้อย แต่ขณะที่ร่างกฎหมายฉบับนี้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของกรมร่างกฎหมายก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้นเสียก่อน ซึ่งรัฐบาลในสมัยประชาธิปไตยก็ได้นำร่างพระราชบัญญัตินี้มาดัดแปลงเล็กน้อย เสนอออกมาเป็นพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ ทำให้เกิดเทศบาลขึ้นมาสมพระราชหฤทัย

พระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่งในการเตรียมการปกครองแบบประชาธิปไตยคือ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายเรมอนด์ บี. สตีเวนส์ ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ และพระยาศรีวิศาลวาจา ปลัดทูลฉลองกระทรวงการต่างประเทศ อันเป็นตำแหน่งตรงกับปลัดกระทรวงในปัจจุบัน ได้ร่างรัฐธรรมนูญถวาย เพื่อเตรียมพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยในโอกาสวันฉลองพระนครครบ ๑๕๐ ปี ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ แต่ได้มีพระบรมวงศ์บางพระองค์ได้ทรงคัดค้านว่ายังไม่ถึงเวลาอันสมควรที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญ การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยจากพระมหากษัตริย์ผู้ทรงอำนาจโดยสิทธิ์ขาด จึงต้องชะงักรอเวลาไป

๗. การเปลี่ยนแปลงการปกครอง-สละราชสมบัติ

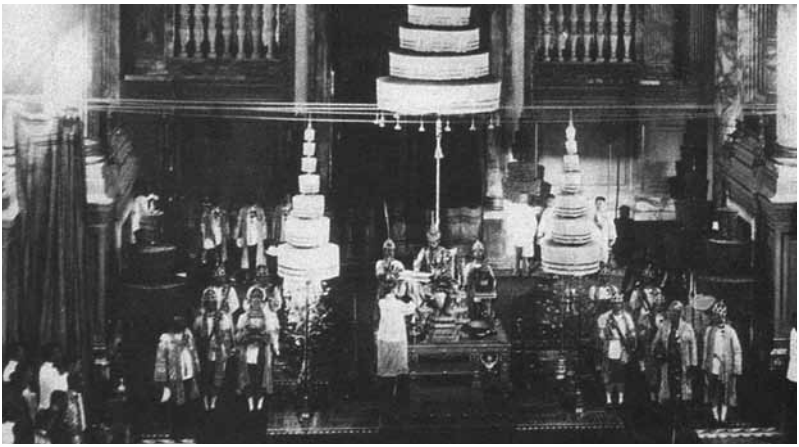
ในระหว่างที่มีการแปรพระราชฐานเสด็จพระราชดำเนินไปประทับที่ “สวนไกลกังวล” อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เช้ามืดของวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีบุคคลคณะหนึ่งเรียกตนเองว่า “คณะราษฎร” เข้ายึดอำนาจการปกครองแผ่นดินที่กรุงเทพมหานครไว้ได้ โดยเข้าจับกุมพระบรมวงศ์และข้าราชการตำแหน่งสำคัญๆ ไว้เป็นตัวประกัน จากนั้นได้มีหนังสือไปกราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯ กลับคืนสู่พระนคร เป็นพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินที่คณะราษฎรได้สร้างขึ้น ถึงแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จะได้ทรงตระเตรียมพระราชทานอำนาจอธิปไตยนี้อยู่แล้ว ถึงกับร่างรัฐธรรมนูญขึ้นดังได้กล่าวมาในบทที่แล้ว แต่เมื่อมี “คณะราษฎร” แสดงความปรารถนาอันแรงกล้าเช่นนี้แล้ว พระองค์ก็มิได้ถือทิฐิมานะ ทรงละพระเดชานุภาพ ด้วยไม่มีพระราชประสงค์จะให้มีการขัดใจในระหว่างชาวไทยด้วยกัน ทรงปลดพระราชาภิสิทธิ์ลงทุกสถาน เพื่อให้พอใจผู้ริเริ่มการนี้

หลังจากเสด็จพระราชดำเนินคืนสู่พระนครแล้ว ในวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และในพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว

พ.ศ. ๒๔๗๕ ครั้นถึงวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็มีพระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม โดยในพระราชปรารภนั้นหวังว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ จะเป็นที่สถาพร มีประสิทธิภาพ เป็นบ่อเกิดแห่งความสุขของประชาชน และนำให้ประเทศไทยบรรลุถึงความเจริญวัฒนา แต่แล้วก็มีความคิดเห็นขัดแย้งกันระหว่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับรัฐบาลในเรื่องหลักการสำคัญๆ เช่นรัฐบาลได้แต่งตั้งพรรคพวกเข้าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่สอง และรัฐบาลมิได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างเพียงพอ ดังนั้นระหว่างที่เสด็จพระราชดำเนินไปรักษาพระเนตรที่ประเทศอังกฤษ จึงได้ทรงสละราชสมบัติเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ และประทับอยู่ที่ประเทศอังกฤษอย่างเงียบๆ ต่อไป

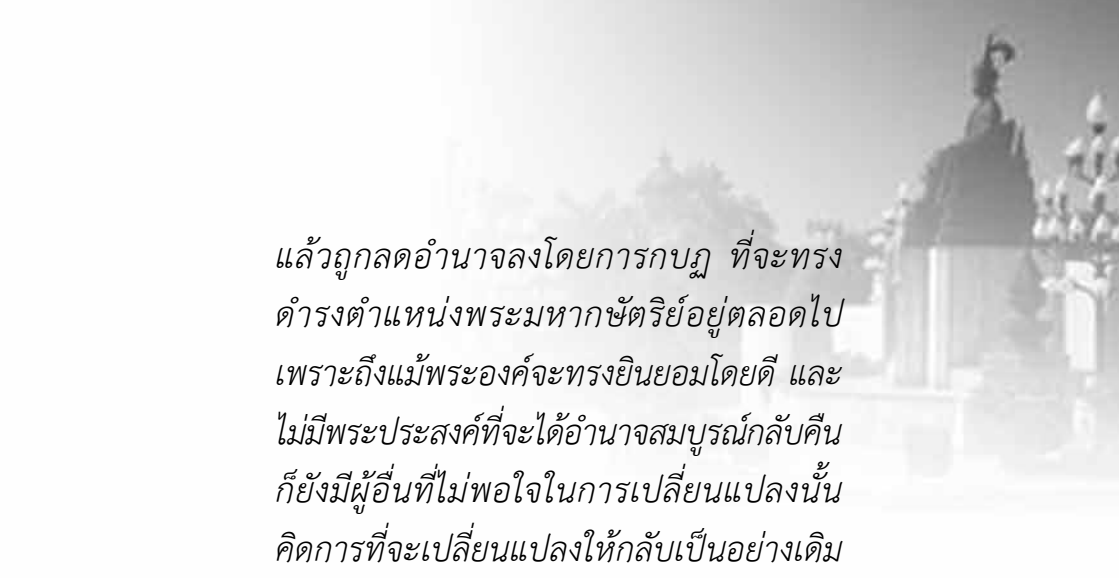
มีพระราชบันทึกถึงรัฐบาล แสดงให้เห็นเหตุการณ์ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองว่ากระทบกระเทือนมาถึงสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างใด สมควรที่จะตัดตอนมาศึกษาดูดังนี้

ภายหลังที่ฉันได้ลงนามในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ฉันได้เชิญพระยามโนฯ พระยาศรีวิศาลฯ พระยาพหลฯ พระยาปรีชาชลยุทธ และหลวงประดิษฐ์ฯ มาพบที่วังศุโขทัย และได้ชี้แจงในคราวนั้นว่า ฉันได้กลับขึ้นมากรุงเทพฯ

พระราชทานรัฐธรรมนูญ

เพื่อจะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นแบบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นไปโดยเรียบร้อย แต่ฉันเห็นว่าถ้าฉันได้ลงนามในรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่เสร็จแล้ว และรัฐธรรมนูญแบบใหม่ ได้ตั้งขึ้นโดยมั่นคงพอสมควรแล้ว ฉันเห็นว่า ฉันได้ทำหน้าที่ของฉันโดยบริบูรณ์แล้ว และ ฉันอยากจะลาออก ทั้งนี้เพราะฉันเล็งเห็นอยู่ แล้วว่าถ้าอยู่ต่อไปอาจเป็นการลำบาก และ อาจเกิดความยุ่งยากต่างๆ ขึ้นได้ ตัวอย่าง ในพงศาวดารของโลกย่อมมีอยู่มากหลาย และจะเห็นได้โดยชัดว่าไม่มีพระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ใดที่ทรงอำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์

แล้วถูกลดอำนาจลงโดยการกบฏ ที่จะทรงดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์อยู่ตลอดไป เพราะถึงแม้พระองค์จะทรงยินยอมโดยดี และไม่มีพระประสงค์ที่จะได้อำนาจสมบูรณ์กลับคืน ก็ยังมีผู้อื่นที่ไม่พอใจในการเปลี่ยนแปลงนั้น คิดการที่จะเปลี่ยนแปลงให้กลับเป็นอย่างเดิมอยู่เสมอและทำให้เกิดการระแวงสงสัย และบาดหมางกันระหว่างอำนาจที่เกิดขึ้นใหม่กับอำนาจเก่าที่ถูกล้มลง ผลสุดท้ายพระเจ้าแผ่นดินเหล่านั้นก็ต้องถูกปลงพระชนม์เสียบ้าง ต้องถูกอยู่ในที่คุมขังบ้าง หรืออย่างดีก็ต้องถูกเนรเทศไปเสียจากประเทศ ฉันยังนึกไม่ออกเลยว่า มีรายใดที่จะเรียบร้อยอยู่ได้ตลอด

ถ้าฉันลาออกจากตำแหน่งเสียแล้ว ให้สภาฯ เลือกเจ้านายพระองค์ใดพระองค์หนึ่งแล้วแต่จะเห็นควรขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์แทนจะไม่ดีกว่าหรือ ถ้าทำตามที่ว่านี้จะได้ผลดีดังต่อไปนี้

๑. จะไม่มีใครคิดที่จะ “ถวายพระราชอำนาจคืน” เพราะฉะนั้นจะไม่ต้องมีข้อระแวงสงสัยเลยว่า สมบูรณาญาสิทธิราชย์จะเกิดฟื้นตัวขึ้นได้

๒. ความระแวงสงสัยและข้อบาดหมางต่างๆ ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาลและสภาฯ ก็หมดไป เพราะพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่จะเป็นผู้ที่รัฐบาลและสภาฯ แต่งตั้งขึ้น น่าจะกลมเกลียวกันได้

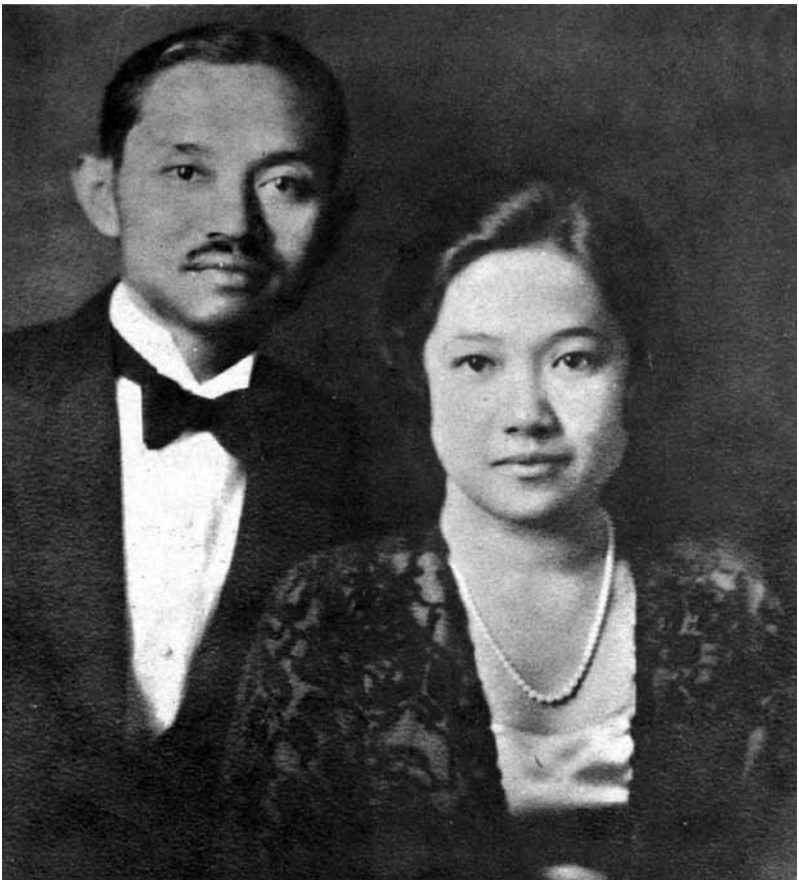
ทางเสียหายมีอยู่ได้ทางเดียว ที่ยังอาจมีผู้คิดที่จะล้มพระมหากษัตริย์องค์ใหม่เสีย และขอให้ฉันกลับขึ้นครองตำแหน่งตามเดิม แต่ถ้าหากฉันได้ประกาศไว้เสียโดยชัดเจนว่าจะไม่ยอมรับขึ้นครองตำแหน่งใหม่อีกเป็นอันขาด ผู้ที่จะคิดการเช่นนั้นก็อาจท้อถอยไป

ผลที่สุดเมื่อรัฐบาลนำข้อข้องพระราชหฤทัยต่างๆ เข้าปรึกษาหารือในสภาผู้แทนราษฎรก็ไม่สามารถตกลงกันได้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรรายงานการประชุมนั้นแล้ว ก็ทรงตัดสินพระราชหฤทัยสละราชสมบัติทันที พระราชหัตถเลขาสละราชสมบัติ ซึ่งทรงพระอักษรด้วยลายพระหัตถ์ของพระองค์ยาว ๖ หน้า นับว่าเป็นเอกสารสำคัญที่สุดชิ้นหนึ่งของชาติไทย ทรงเขียนออกมาจากความรู้สึกอันแท้จริงของพระองค์ มีข้อความประทับใจยิ่ง ดังข้อความบางตอนว่า

พระราชหัตถเลขา

๘. เสด็จสู่สวรรคาลัย

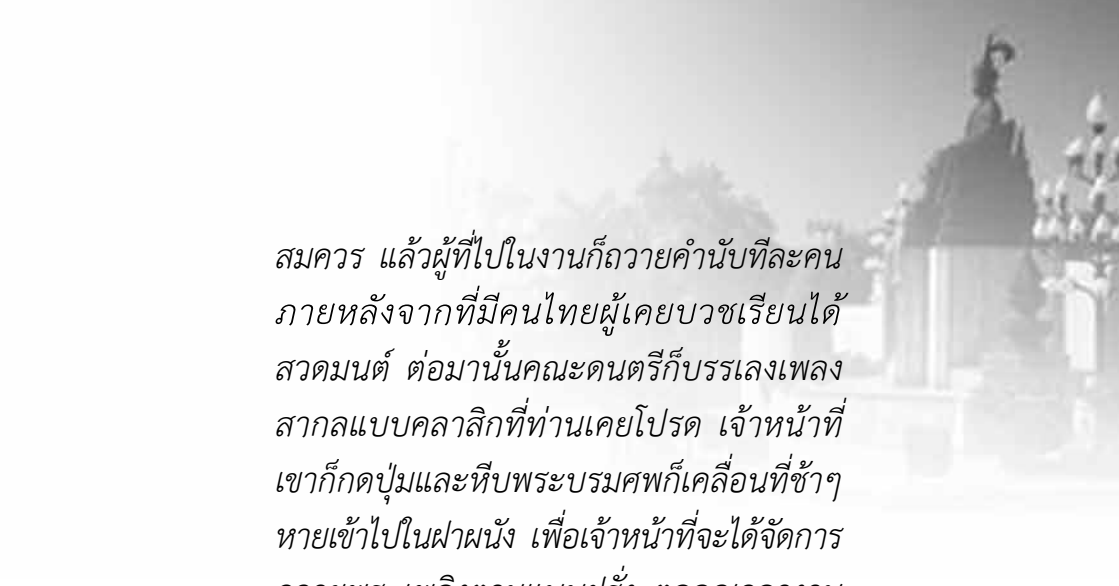
ประทับที่ประเทศอังกฤษ หลังทรงสละราชสมบัติ พ.ศ. ๒๔๗๗

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสละราชสมบัติแล้ว พระองค์พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี และพระประยูรญาติสนิทบางพระองค์ได้เสด็จฯ ไปประทับที่ตำบลเวอจิเนียร์ วอเตอร์ อันอยู่ในชนบทใกล้กรุงลอนดอน ครั้นถึงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้เสด็จสวรรคตโดยฉับพลันด้วยพระโรคพระหทัยวาย และได้ถวายพระเพลิงเสร็จในวันที่ ๓ มิถุนายน ศกนั้น

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ทรงบรรยายเหตุการณ์ ตอนถวายพระเพลิงพระบรมศพ ไว้ในหนังสือ “เกิดวังปารุสก์” มีข้อความน่าสนใจดังนี้

...เมื่อไปถึงพอสมควรแก่เวลาแล้วก็ได้ขึ้นไปถวายบังคมพระบรมศพ ซึ่งดูเหมือนบรรทมหลับอยู่ในพระหีบอันใหญ่ประดับนวมสีขาว ดูสบายดีกว่าที่จะต้องถูกจัดลงพระบรมโกศอย่างในเมืองไทยเรามากนัก ในห้องตั้งพระศพก็จัดอย่างดี มีธงมหาราชประดับติดอยู่กับฝา คืนนั้นคุยกันอยู่จนดึก ข้าพเจ้าโล่งใจแทนเมื่อได้ยินว่าเสด็จสวรรคตอย่างรวดเร็ว โดยไม่ทรงมีอาการเจ็บปวดอย่างใดเลย

เช้าวันรุ่งขึ้นคือวันที่ ๓ จัดขบวนเชิญพระบรมศพจากที่ประทับไปยังสุสานโกลเดอร์กรีน อันอยู่ทางด้านเหนือของกรุงลอนดอน มีรถชนิดบรรทุกศพอย่างชั้นดีเชิญพระบรมศพ พระหีบนั้นคลุมด้วยธงมหาราช ทางเบื้องพระเศียรตั้งพระไชย รถตามพระบรมศพคันแรกคือรถพระที่นั่งสมเด็จกับคนตามเสด็จ คันต่อมามีข้าพเจ้าและพีระ แล้วก็มีรถตามอีกสองสามคัน ข้าพเจ้าอดไม่ได้ที่จะเปรียบขบวนพระศพอย่างเรียบๆ เช่นนั้นกับขบวนอย่างมโหฬารอันควรจะมี ถ้าสวรรคตในกรุงเทพฯ ในเมื่อยังทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่ ทำให้ต้องปลงตกอีกในความไม่เที่ยงในชีวิตของมนุษย์ เมื่อไปถึงสุสานมีคนคอยรับเสด็จอยู่แล้วมาก มีหมู่คนไทย มีฝรั่งที่เคยเกี่ยวข้องกับคนไทยหรือที่เคยรู้จักกับทูลหม่อมอา ภายหลังได้ทรงสละราชสมบัติแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่ได้เชิญพระบรมศพเข้าสู่ฐานแล้ว คนที่ตามเสด็จไปก็เข้านั่งเก้าอี้แถวโดยลำดับ ขณะนั้น มร.ร.ด.เครก คนอังกฤษผู้เคยเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในราชการไทย และเป็นพระสหายของทูลหม่อมอา ก็ได้กล่าวสุนทรพจน์เฉลิมพระเกียรติตาม

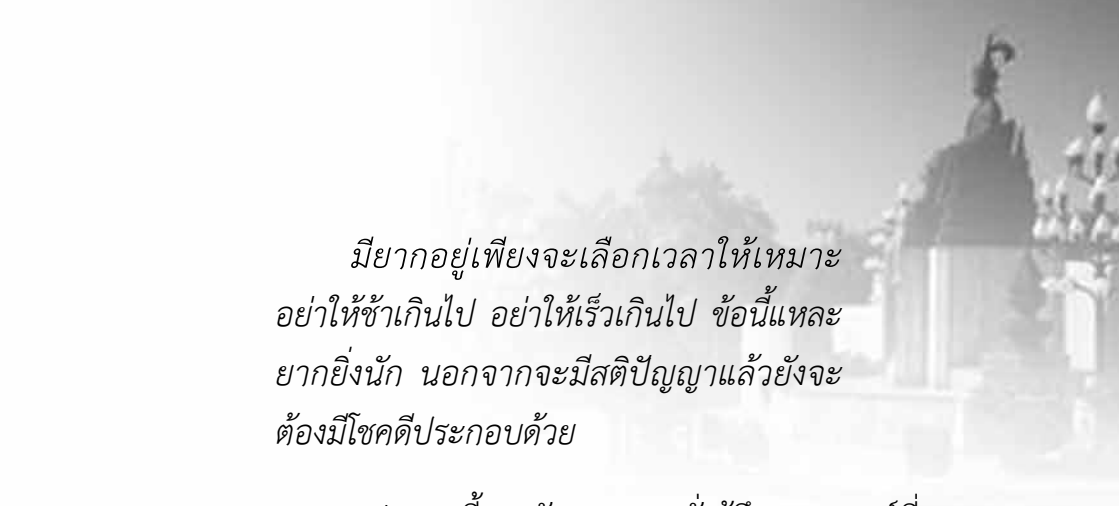
สมควร แล้วผู้ที่ไปในงานก็ถวายคำนับทีละคน ภายหลังจากที่มีคนไทยผู้เคยบวชเรียนได้สวดมนต์ ต่อมานั้นคณะดนตรีก็บรรเลงเพลงสากลแบบคลาสิกที่ท่านเคยโปรด เจ้าหน้าที่เขาก็กดปุ่มและหีบพระบรมศพก็เคลื่อนที่ช้าๆ หายเข้าไปในฝาผนัง เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้จัดการถวายพระเพลิงตามแบบฝรั่ง ตลอดเวลางานแม้พวกเราทุกคนจะเศร้าโศกสลดใจแต่ก็ยังรักษาความสงบไว้ได้...

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๙๒ รัฐบาลได้กราบบังคมทูลขอเชิญเสด็จสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ให้ทรงอัญเชิญพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกลับมาสู่พระนคร เพื่ออัญเชิญขึ้นประดิษฐานไว้ในที่อันควรแก่พระบรมราชอิสริยยศร่วมกันกับสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า คือหอพระบรมอัฐิที่ชั้นบนพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง และอัญเชิญพระสรีรังคารเข้าบรรจุในแท่นฐานชุกชีพระพุทธอังคีรสพระประธานในพระอุโบสถวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ซึ่งถือเป็นวัดประจำรัชกาล พร้อมกันนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุประทาน ครบถ้วนตามพระราช-ประเพณี

อัญเชิญพระบรมอัฐิกลับประเทศไทย ประดิษฐาน
ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ แห่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก ฯ พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังได้กล่าวมาแล้ว จึงเป็นการยืนยันว่าพระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงทศพิธราชธรรม ทรงพยายามทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง และคุ้มครองให้อาณาประชาราษฎร์ได้รับความร่มเย็นเป็นสุข แม้ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็มีพระราชดำริที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนชาวไทย พร้อมๆไปกับที่ทรงพยายามปรับปรุงจักรกลแห่งการปกครองประเทศแบบเดิมให้เหมาะกับกาลสมัย ดังพระราชดำริที่ทรงตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองว่า

มียากอยู่เพียงจะเลือกเวลาให้เหมาะ อย่าให้ช้าเกินไป อย่าให้เร็วเกินไป ข้อนี้แหละยากยิ่งนัก นอกจากจะมีสติปัญญาแล้วยังจะต้องมีโชคดีประกอบด้วย

พระราชปรารภนี้ราวกับจะทรงหยั่งรู้ถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๗๕ คือทรงเลือกเวลาได้ช้าเกินไปและซ้ำไม่มีโชคดีประกอบ แต่กระนั้นประชาชนชาวไทยทุกผู้ก็พร้อมที่จะยืนยันรับรองความจริงในพระราชปรารภที่ทรงมีต่อไปว่า

แต่ถ้าเราทำการใดๆ ไปโดยมีความสุจริตในใจและโดยเต็มความสามารถแล้ว ก็ต้องนับว่าได้พยายามทำการงานตามหน้าที่จนสุดกำลังแล้ว

นี่คือน้ำพระราชหฤทัยแห่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์นักปรัชญาเมธีผู้ยิ่งใหญ่ของชาติไทย

พระมหากรุณาธิคุณที่พระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประเทศและปวงชนชาวไทย เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นเกียรติภูมิแห่งชาติอารยะ รัฐบาลเรียกวันนี้ว่า “วันรัฐธรรมนูญ” ประกาศให้เป็นวันรัฐพิธีที่สำคัญของชาติ กำหนดหยุดราชการ ๑ วัน ตราบทุกวันนี้

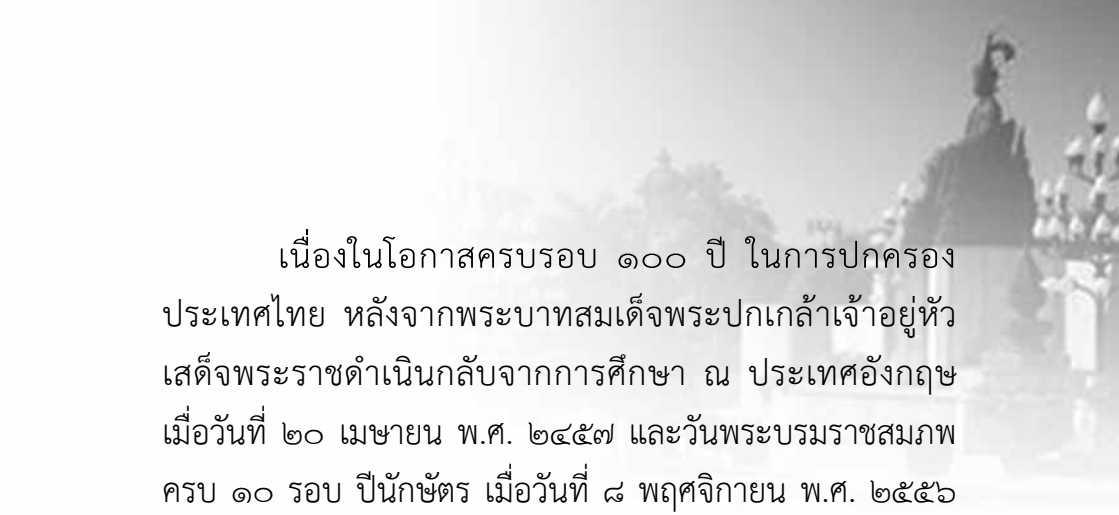
๙. เฉลิมพระเกียรติแผ่ไพศาล

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้จะทรงดำรงสิริราชสมบัติเพียง ๙ ปี แต่ทรงมั่งคงอยู่ในทศพิธราชธรรม และทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอันเป็นคุณประโยชน์หลายประการ เช่น ทรงตัดสินพระราชหฤทัยครั้งสำคัญ มิให้จลาจลเสียหายแก่บ้านเมือง สมควรที่เด็กและเยาวชนของชาติจะได้ศึกษาเรียนรู้พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจอย่างยิ่ง

สถาบัน องค์การ และรัฐบาล ได้ร่วมใจกันน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมเทิดพระเกียรติคุณให้แผ่ไพศาลด้วยการดำเนินการต่างๆ ดังนี้

๑. ประกาศยกย่องพระเกียรติคุณ

ในวาระวันพระบรมราชสมภพ ครบ ๑๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๖ รัฐสภาได้จัดงานเฉลิมพระเกียรติถวาย ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ในพระราชวังดุสิต โอกาสนี้ได้ริเริ่มน้อมนำพระราชกรณียกิจมาเผยแพร่ให้แผ่ไพศาล มีการจัดตั้ง “สถาบันพระปกเกล้า” เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาเรียนรู้ทางการบริหารบ้านเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตยให้กว้างขวาง โดยดำเนินการเผยแพร่พระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวให้เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวไทย

เนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปี ในการปกครองประเทศไทย หลังจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินกลับจากการศึกษา ณ ประเทศอังกฤษ เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๗ และวันพระบรมราชสมภพ ครบ ๑๐ รอบ ปีนักษัตร เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๖ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก ประกาศยกย่องพระเกียรติคุณให้ทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลก ประจำปี ๒๕๕๖ ที่ทรงมีผลงานดีเด่นด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ และสื่อสารมวลชน ตามข้อเสนอของสถาบันพระปกเกล้า

วันเสด็จสวรรคต วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ทุกปี เป็นวันรัฐพิธี เรียกว่า “วันที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว” กำหนดให้มีการวางพวงมาลา ถวายเป็นราชสักการะ อันเป็นวันที่ตรงกับวันเสด็จสวรรคต วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ซึ่งเป็นข้อเสนอของสถาบันพระปกเกล้าเช่นกัน

๒. ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติ

พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

๒.๑ พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ สถาบันพระปกเกล้าได้บูรณะอาคารกรมโยธาธิการเดิม บริเวณสี่แยกผ่านฟ้า เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร จัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อรวบรวมเครื่องใช้ส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีพระบรมราชินี จัดแสดงภาพถ่าย เอกสาร และพระราชประวัติของพระองค์ เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้สนใจ

พิพิธภัณฑ์อาคารที่ประทับประชาธิปกศักดิเดชน์

๒.๒ พิพิธภัณฑ์อาคารที่ประทับประชาธิปกศักดิเดชน์

พิพิธภัณฑ์อาคารที่ประทับประชาธิปกศักดิเดชน์ ตั้งอยู่ในกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน ถนนทหาร แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ใต้ถุนสูง หลังคามุงด้วยกระเบื้องลูกว่าวแบบดั้งเดิม เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงพระบรมฉายาลักษณ์ พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ และเครื่องใช้ประจำพระองค์บางส่วนที่ได้รับพระราชทานมาจากวังศุโขทัย

พิพิธภัณฑสถานพระปกเกล้า รำไพพรรณี เฉลิมพระเกียรติ

๒.๓ พิพิธภัณฑสถานพระปกเกล้า รำไพพรรณี เฉลิมพระเกียรติ

พิพิธภัณฑสถานพระปกเกล้า รำไพพรรณี เฉลิมพระเกียรติ ตั้งอยู่ที่วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ที่มีพระมหากรุณาธิคุณแก่ปวงชนชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจังหวัดจันทบุรีและวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี

ภาคผนวก : สวนไกลกังวล

ม.ร.ว.แสงสูรย์ ลดาวัลย์ ให้คำอธิบาย

พระราชฐานแห่งนี้ เมื่อแรกสร้าง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามว่า “สวนไกลกังวล” ทั้งนี้ ปรากฏในหมายกำหนดการ การพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลขึ้นพระตำหนัก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เรียกการพระราชพิธีนั้นว่า “พระราชพิธีราช-คฤหมงคลขึ้นพระตำหนักเปี่ยมสุข สวนไกลกังวล หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมษายน พระพุทธศักราช ๒๔๗๒” จากนั้นมา เมื่อเสด็จไปประทับ ณ พระราชฐานแห่งนั้น ถ้าจะมีลายพระราชหัตถเลขาถึงผู้ใด ก็ทรงลงสถานที่ในลายพระราช-หัตถเลขานั้นว่า “สวนไกลกังวล” เช่น พระราชหัตถเลขาถึงผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ฉบับลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ครั้นสิ้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว ได้มีผู้เรียกพระราชฐานแห่งนี้ว่า “วังไกลกังวล” บ้าง “พระราชวังไกลกังวล” บ้าง

ตามโบราณราชประเพณีที่เคยมีมาแต่ก่อน การจะยกพระราชฐานแห่งใดขึ้นเป็น “พระราชวัง” จะต้องมีประกาศพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น

เมื่อครั้งสร้างพระราชวังดุสิต ในตอนแรกพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็โปรดให้เรียกพระราชฐานแห่งนั้นว่า “สวนดุสิต” ต่อมาจึงมีประกาศพระบรมราชโองการยกขึ้นเป็น “พระราชวังดุสิต” และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อจะโปรดให้ยกพระราชฐานแห่งใดขึ้นเป็นพระราชวังก็มีประกาศพระบรมราชโองการทั้งสิ้น เช่น พระราชวังสราญรมย์ ณ กรุงเทพมหานคร พระราชวังสนามจันทร์ ณ จังหวัดนครปฐม

ส่วน “สวนไกลกังวล” นี้ ไม่เคยมีประกาศพระบรมราชโองการในรัชกาลใดๆ ยกขึ้นเป็นพระราชวังตามโบราณราชประเพณี ประกอบทั้งการกล่าวนามพระราชฐานแห่งนี้ก็เป็นการกล่าวถึงอดีตที่เป็นกาลในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนั้นจึงได้เรียกนามตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นั้นได้พระราชทานไว้

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เรื่อง อนุญาตให้ใช้สื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการจัดทำหนังสือวิชาประวัติศาสตร์ ชุด “พระมหากษัตริย์ไทย ๙ รัชกาล” เรื่อง “พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว” ระดับประถมศึกษา เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาประวัติศาสตร์ไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษาได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

(นายกมล รอดคล้าย)
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการจัดทำและคัดเลือกหนังสืออ่านนอกเวลา วิชาประวัติศาสตร์ไทย

เรื่อง *พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว* ระดับประถมศึกษา

ผู้เรียบเรียง

นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา

คณะกรรมการที่ปรึกษา

นายกมล รอดคล้าย	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นายวินัย รอดจ่าย	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นายสุชาติ วงศ์สุวรรณ	ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านการพัฒนาหลักสูตร
พลโทอุชุกร สาครนาวิน	อดีตผู้ทรงคุณวุฒิกองบัญชาการกองทัพไทย
นายสุรชัย จิตภักดีบดินทร์	สมาชิกสภาที่ปรึกษาการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้
นางสาววีณา อัครธรรม	อดีตที่ปรึกษาด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้
นางสาวไพรวัลย์ พิทักษ์สาลี	อดีตผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

ประธาน

นางสุกัญญา งามบรรจง ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

กรรมการ

นางสายไหม จบกลศึก	รองศาสตราจารย์มัลลิกา ตัณฑนันทน์	นายประยงค์ อนันทวงศ์
นางระวิวรรณ ภาคพรต	นางวันเพ็ญ สุทธากาศ	นางปราณี ปราบริปู
นางสาวพรรณงาม แย้มบุญเรือง	นางสาวเยาวลักษณ์ เตียรณบรรจง	นางสาวเกื้อกมล นิยม
นางศรีปัญญา พงศ์สุวรรณ	นางสุวคนธ์ ศิริวงศ์วรวัฒน์	นายชะเอม แก้วคล้าย
ว่าที่พันตรีนภดล เจนอักษร	รองศาสตราจารย์กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์	นายประจักษ์ วัฒนานุสิทธิ์
นายชัยฤทธิ์ ศรีโรจน์ฤทธิ์	นายเฉลิมชัย พันธ์เลิศ	

กรรมการและเลขานุการ

นางสาวปริญญา ฤทธิ์เจริญ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นางสาวอรอร ฤทธิ์กลาง

นางสาวเจตนา พรมประดิษฐ์

นางสาวอรุณวรรณ ผู้ธนดี

ผู้ตรวจขั้นสุดท้าย

นางสายไหม จบกลศึก นางสาวพรรณงาม แย้มบุญเรือง นางปราณี ปราบริปู

บรรณาธิการ

นางสาวปริญญา ฤทธิ์เจริญ นางสาวอรุณวรรณ ผู้ธนดี

ออกแบบและถ่ายภาพประกอบ นายพินิจ สุขะสันติ์ ฝ่ายศิลป์ องค์การค้าของ สกสค.